

УДК 331.526.2

Л. О. Чорна,
д. е. н., зав. каф. менеджменту та адміністрування
О. О. Коваленко,
к. т. н., доцент каф. менеджменту та адміністрування,
О. В. Степанюк,
магістрант, ВТЕІ КНТЕУ

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ РЕГІОНАХ

У статті розглянуті питання розробки концепції політики зайнятості населення в сільськогосподарських районах, запропоновано модель щодо покращення зайнятості населення та розвитку сільськогосподарських територій.

In article questions of a policy of employment of agricultural population are considered. Recommendations of development of rural territories are offered. The model of a policy of employment of the population of rural region is presented.

ВСТУП

Динаміка економічних, соціальних та політичних змін в нашій країні настільки активна, що актуальність формування аналітичних матеріалів щодо нормативно-правового забезпечення та соціальних аспектів зайнятості населення, особливо в сільськогосподарських регіонах, очевидна. Закон 1991 року "Про зайнятість населення" [1] спрямований на реалізацію конституційного права громадян на працю. З цією метою на державному рівні мають бути вирішені проблеми, пов'язані із забезпеченням гідної праці через професійно-кваліфікаційну підготовку, відповідно до потреб економіки, підвищення економічної активності населення, конкурентоспроможності та вартості робочої сили, регулювання трудової міграції, забезпечення соціального захисту безробітних та повернення їх до продуктивної праці.

Проект Загальнодержавної програми зайнятості населення на 2009—2011 роки визначає основні напрями державної політики зайнятості та відповідні заходи і є інструментом регулювання процесів, які відбуватимуться на національному ринку праці. Але Закон від 25 грудня 2008 року № 799-VI "Про внесення змін до деяких законів України щодо зменшення впливу світової фінансової кризи на сферу зайнятості населення" визначає усіх селян, що мають власне господарство або здають в оренду

власний земельний пай, "зайнятим населенням" [2]. Саме тому системний підхід до політики зайнятості населення в сільськогосподарських регіонах на прикладі Вінницької області може дати поштовх до систематизації хаотично прийнятих доповнень до нормативно-правової бази та дозволить сформувати обґрунтовану концепцію політики зайнятості сільського населення в області.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Серед науковців, що займаються проблемами зайнятості населення сільських територій можна виділити дві групи. Економісти-аграрники — М. Федоров, П. Саблук, М. Малік, О. Булейко, О. Крисальний та інші. А також науковців, що займаються проблемами соціального розвитку, статичного спостереження та аналізу — К. Друрі, К.-Р. Макконнелл, П. Самуельсон, Н. Менк'ю, Р. Солоу, С.І. Бандур, Д.П. Богиня, І.К. Бондар, С.С. Герасименко, О.М. Гладун, А.В. Головач, В.К. Данилко, М.І. Долішній, Ю.М. Краснов, І.В. Кузьменко, Е.М. Лібанова, В.І. Лишиленко, В.В. Онікієнко, О.Г. Осауленко, Н.О. Парфенцева, І.І. Пилипенко, Л.Г. Ткаченко, В.Г. Швець. Аналіз цілої низки наукових праць показав, що проблему зайнятості населення в сільськогосподарських регіонах потрібно розглядати в комплексі з проблемою формування "точок розвитку" території, системно підійти до питань нормативно-правово-

го характеру та конкретних практичних питань розвитку регіону.

Мета статті — виявити особливості зайнятості населення в сільськогосподарських регіонах на основі системного підходу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Відповідно до концепції загальнодержавної програми зайнятості населення на 2009—2011 роки [3] відповідальність держави за формування та реалізацію політики у сфері зайнятості населення зумовлює визначення наступних напрямів щодо створення робочих місць:

— встановлення сприятливого інвестиційного режиму для підприємств усіх форм власності, на яких створюються нові робочі місця;

— надання державної підтримки підприємствам у депресивних регіонах;

— надання державної підтримки сільськогосподарському товаровиробнику шляхом проведення відповідної цінової та кредитної політики, розвитку несільськогосподарських видів економічної діяльності, зокрема рекреаційно-туристичного підприємництва;

— підтримку самостійної зайнятості населення та розвитку підприємництва;

— створення робочих місць для зайнятості в умовах неповного робочого часу та на умовах аутсорсингу;

— розвиток сезонних робіт;

— впровадження системи лізингу робочої сили.

Але такі позитивні плани не можуть бути реалізовані, якщо врахувати, що відповідно до ст. 8 Закону "Про особисте селянське господарство" [4], члени особистих селянських господарств належать до категорії зайнятого населення у разі, якщо робота у цьому господарстві для них є основною і розрахунковий місячний дохід на одного члена дорівнює або перевищує розмір мінімальної заробітної плати. Сьогодні так і не зрозумілі поняття "повністю" та "частково безробітний", як оцінити повну і неповну зайнятість, особливо в сільському господарстві.

Фактичні дані говорять про те, що у грудні 2008 року кількість зареєстрованих безробітних в Україні зросла на 205 тис. Зокрема, без роботи залишилися 418,3 тис. городян і 426,6 мешканців сільської місцевості. За останні вісім років кількість сільського населення скоротилася на 1,3 млн чоловік. Відомі причини щодо проблемного розвитку сільських територій. До них відносять — неефективність аграрної політики, недостатність бюджетів, проблеми

місцевих бюджетів, низька ефективність аграрного виробництва [2].

Причини недостатнього економіко-правового обґрунтування також в тому, що існує "історична радянська звичка": селянин прогдує себе сам, що сільська вчителька знайде "доплату" у своєму особистому господарстві, не кажучи про пенсіонерів. Але, на нашу думку, до політики зайнятості населення в сільських місцевостях потрібно підійти за допомогою чітко розроблених концепцій і систем, що будуть гнучко змінюватись, реагуючи на кризові явища. Спеціалісти називають ряд причин, які створюють проблеми щодо стійкого розвитку сільських територій. Це історично сформовані проблеми: неефективність аграрної політики, недостатність в бюджеті країни соціальних видатків у аграрному секторі і низька ефективність аграрного виробництва.

Важливим фактором впливу на розвиток сільських територій є стан сільськогосподарського виробництва.

За обсягом виробництва сільськогосподарської продукції Вінницька область з року в рік посідає визначне місце в економіці держави. Крім того, у Вінницькій області активно розвиваються точки сільського господарства, переробки та інфраструктури ринку продукції АПК, кластерні відносини [5].

В аграрний сектор протягом 2007—2011 років планується реалізувати інвестиційні проекти на суму 68,8 млн дол. США (347,4 млн грн.), з яких найбільші:

— ТОВ "Аграрна Фрут Лука" (Вінницький район) — закладка 100 га технічного саду;

— ПП "БІО-ТЕХ" (Вінницький район) інвестиційний проект "Розвиток сільського господарства, впровадження новітніх технологій в тваринництво, розведення та відгодівля свиней";

— ПП Левківський М.С., с. Кам'яногірка (Жмеринський район) — розширення виробництва і створення спільного підприємства по виробництву екологічно чистої продукції тваринництва, зокрема м'ясопродукції із свинини;

— ТОВ "Золоті луки" (Іллінецький район) — розвиток молочного тваринництва;

— Корпорація "УкрЛАТагроінвест" (Іллінецький район) — виробництво продукції рослинництва;

— СТОВ "Агрофірма "Вахнівка" (Калінінський район) — збільшення виробництва м'яса птиці;

— Філія "Городківське" ЗАТ ПК "Поділля" (Крижопільський район) — реконструкція свиноферм;

Рис. 1. Концепція зайнятості населення сільських територій

— вирощування технічних та інших культур за участю інвестора з Італії (Мурованокуролицький район);

— ТОВ "Чернівчанка-Агро" (Чернівецький район) — обробіток земель з розширенням площ посівів технічних культур.

У 2009 році погнали стосунки з інвесторами з Австрії та Швейцарії. Такі конкретні факти дозволяють обґрунтовано говорити про точки розвитку аграрного сектору, що будуть сприяти зайнятості населення.

На рис. 1. представлена модель регіональної концепції щодо зайнятості населення сільськогосподарських регіонів.

Вона складається з модуля нормативно-правової підтримки, визначення категорій безробітного та частково-зайнятого, власника сільського паю; повністю та частково-зайнятого у власному сільському господарстві. Крім цього, до такого модулю відноситься правова підтримка як на рівні держави, так і на рівні регіону.

Другий модуль — формування точок розвитку, що забезпечують зайнятість населення.

Третій модуль — формування покращення іміджу, соціального та культурного рівня життя сільських територій. Це сприяє процесам залишення та повернення до села молодого покоління, а також розвитку сільських територій.

Запропоновані модулі можуть бути розвинені та доповнені в процесі подальших досліджень та в залежності від впливу зовнішнього та внутрішнього середовища.

ВИСНОВОК

Таким чином, проведені дослідження дають змогу зробити такі висновки:

Політика зайнятості населення повинна ґрунтуватись на чіткій нормативно-правовій базі. Аналіз нинішньої правової бази показав, що вона потребує удосконалення та модернізації. Зокрема, чітко визначити поняття безробітного та частково безробітного, зайнятого в сільському господарстві, особливо відносно власних господарств.

Політика зайнятості населення має

пряму залежність від розвитку територій та активності інвестиційної політики. Така пряма залежність повинна відслідковуватись та регулюватись органами місцевого самоврядування.

Політика зайнятості населення залежить також від комплексного розвитку регіональної території, зв'язку між районами та промисловими і культурними центрами.

У подальших дослідженнях планується деталізувати моделі концепції зайнятості населення, здійснити моделювання за допомогою математичних та інформаційних інструментів та розробити методичні рекомендації щодо змін в регіональних програмах з врахуванням останніх кризових явищ в економіці країни.

Література:

1. Закон України "Про зайнятість населення" // Закон Відомості Верховної Ради (ВВР), 1991, № 14, ст.170.
2. В. Чопенко Працевлаштоване село // Дзеркало тижня. — № 5 (733) 14 — 20 лютого 2009.
3. Концепція загальнодержавної програми зайнятості населення на 2009-2011 роки <http://mlsp.kmu.gov.ua/>
4. Закон України "Про особисте селянське господарство" // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, N 29, ст. 232.
5. Регіональна середньострокова програма соціально-економічного розвитку Вінницької області до 2011 року / Вода. — 2007 р.

Стаття надійшла до редакції 02 березня 2009 р.